

сталося у слов'янських мовах, бо не було необхідної субстратної основи, яка б підтримала на принципах аналогії перехід займенників *tot, сей, оный* в категорію артикля.

Шляхи і форми впливу кельтської субстратної основи на формування французького артикля могли бути різними, але це вже інша тема дослідження, яка очікує свого висвітлення.

Література

1. Grasserie R. de la. De l'article (morphologie et syntaxe) // Memoires de la Societe de linguistique de Paris. — Paris, 1896. — Т. 9.
2. Brunot F. Histoire de la langue francaise des origines a 1900. — Paris, 1905. — Т. 1. — XXXVIII—547 p.
3. Guillaume G. Le probleme de l'article et sa solution dans la langue francaise. — Paris, 1919. — 318 p.
4. Yvon H. La notion d'article chez nos grammairiens // Le Francais moderne. — 1955. — № 3; 4; 1956. — № 1.
5. Damourette J., Pichon E. Des mots a la pensee. Essai de grammaire de la langue francaise. — Paris, 1911-1940. — Т. 6. — 743 p.
6. Пиотровский Р.Г. Формирование артикля в романских языках. — 1960. — 162 с.
7. Пиотровский Р.Г. О формировании определенного артикля в романских языках: Автореф. дис. ... д-ра филол. наук. — М., 1956. — 29 с.
8. Новицкий Н.П. Категория несоотнесенности (соотносительности) в немецком языке и ее функционально-переводческие аналоги в белорусском языке: Дис. ... канд. филол. наук. — Минск, 1975.
9. Racovita. C. L'article en russe. — P.: Librairie E.Droz. Bucuresti. — Institutul de linguistica romana. — 1939.
10. Москальская О.И. К вопросу о генезисе категории артикля // Труды. — МИНЯ. — М., 1945. — № 1. — С. 84.
11. Вандриес Ж. Язык. — М., 1937. — С. 161.
12. Burguy G. Grammaire de la langue d'oïl ou grammaire des dialectes francais aux XII et XIIIe s. — Berlin, 1896.
13. Серебренников Б.А. Общие вопросы теории артикля и проблема семантики употребления артикля в древнегреческой языке: Дисс. ... д-ра филол. наук. — М., 1949.
14. Крамский И. К проблеме артикля в романских языках // Вопросы языкознания. — 1963. — № 4. — С. 14-26.
15. Кальгин В.П., Королев А.А. Введение в кельтскую филологию. — М., 1989.
16. Zeuss J.C. Grammatica celtica. — 1871. — LII-1115 p.
17. Palsgrav J. L'eclaircissement de la langue frangaise. — Paris, MDCCCLII. — 1136 p.
18. Arbois de Jubinville H. Les celtes et les langues celtiques. — P., 1882. — С. 21.

Myhaylo Popovych. Why did the Latin Pronoun Become the French Article? The research work deals with the reasons of the article appearance in the French language, with linguistic and non-linguistic factors which served the transformation of the Latin Demonstrative Pronoun ILLE and Cardinal Number UNUS into the article.

Тетяна П'ятничка

Теперішній час в темпоральній системі англійської мови

Проблеми становлення та розвитку темпоральної системи, лексичного складу та граматичної структури темпоральних форм досліджували А. Корсаков, І. Іванова, В. Іванок, О. Огоновська, В. Перлі, Т. Домброван, Т. Расторгуєва, Н. Медведєва, О. Ножніна, Т. Перминова, А. Акерлунд, Д. Болінжер, Д. Кристал, Г. Керм, Г. Гійом, Р. Якобсон, О. Есперсен, Дж. Міллінгтон-Ворд, А. Ота, Ф. Пальмер, Г. Юлдалл.

Одним з аспектів цієї проблеми є визначення статусу теперішнього часу. Це предмет довгих дискусій у філософії та мовознавстві, починаючи від античності і до наших днів. Б. Уорф висловлює цілком справедливе судження, що при аналізі свідомості людини ми знаходимо не минуле, теперішнє і майбутнє, а складний комплекс, який включає в себе всі ці поняття. У нашій свідомості поєднуються чуттєва і нечуттєва сторони сприйняття. Чуттєву

сторону — те, що ми бачимо, чуємо, відчуваємо, — ми можемо назвати the present (теперішнє), обширну уявну область пам'яті — the past (минуле), а область віри, інтуїції і невизначеності — the future (майбутнє), але і чуттєве сприйняття, і пам'ять, і передбачення — все це існує в нашій свідомості разом [23, 148].

У сучасній філологічній науці простежуємо різні погляди, котрі актуалізують зміст *теперішності*, або, за термінологією О. Тарасової, творять часову зону “*тепер*” [22, 50]. Більшість цих думок можна звести до кількох концепцій.

Концепція 1 — її представники вважають, що теперішності властиві дві складові — теперішність в широкому розумінні (епоха, століття) та теперішність як те, що пов'язане з моментом мовлення, тобто ця концепція базується на поєднанні двох доповнюючих один одного аспектів одного явища.

Дослідник Б. Чернюх, наприклад, розуміє теперішній час як вираження “сучасності” в широкому значенні слова. Це дозволяє, на його думку, звести два різновиди презенсу — актуальний і неактуальний — до спільного знаменника. Вважаючи основною функцією теперішнього часу вираження дії, що збігається з моментом мовлення, актуальний презенс, відповідно, позначає дію, яка збігається з моментом мовлення, а неактуальний — дію, яка, крім моменту мовлення, охоплює певні відрізки часу, що передують та слідує за ним [25, 47].

Аналогічні думки у руслі цієї концепції висловлює У. Булл. Він розрізняє миттєве та тривале теперішнє. Друге характеризується як часовий інтервал між певною подією А, яка згадується, і подією А', яка передбачається, перше — є актом встановлення відношення чи порядку, який визначає цей часовий інтервал [29, 41].

Концепція 2 — її представники наголошують на протяжності теперішнього.

Теперішній час кваліфіковано і достатньо аргументовано представлено у дисертації І. Бика. Сутність цієї концепції — наявність ознак певної тривалості теперішнього часу. Дослідник образно порівнює схему утворення області теперішнього часу з утворенням і поширенням концентричних кіл на поверхні води від кинутого каменя. “Камінь” (момент мовлення) викликає утворення хвиль, які поширюються у всі сторони (є відправною точкою області теперішнього часу і всієї категорії часу) [1, 14].

Дослідник К. Філіна також констатує ознаки тривалості, протяжності теперішнього, який включає момент мовлення як центр цього часового проміжку. При цьому наголошується, що моменту мовлення теж властива тривалість. Часові межі теперішності і моменту мовлення співпадають дуже рідко. У більшості випадків момент мовлення входить у теперішній час, складаючи якийсь його відрізок, і тільки частково співпадає з ним. Поняття *теперішнього* за своїм діапазоном ширше від поняття *моменту мовлення*, але обов'язково включає його [27, 7]. Таку думку висловлював ще Геракліт, який визначав теперішнє як тривалість з невизначеністю своїх меж. Цю тривалість М. Веденькова називає “часовою квантитативністю”, яка може бути зведена до нуля і розширена до безмежності [2, 35].

На думку О. Єсперсена, “зараз” означає проміжок часу із значною тривалістю, яка сильно змінюється в залежності від обставин [7, 302]. О. Смирницький зауважує, що межі області теперішнього часу можуть розширюватись і навіть взагалі зникати [20, 331].

Різна тривалість теперішнього є однією із властивостей прояву специфіки часу.

Концепція 3 — в її основі простежуємо думку про семантичну неоднорідність теперішнього часу.

Теперішність, згідно концепції Г. Гійома, семантично не є однорідним цілим, а утворюється переважно зі сполучення минулого і майбутнього. Цю особливість він розглядає як обов'язкову складову розуміння ним теперішнього часу. При цьому слід зазначити, що у свідомості того, хто говорить, теперішнє невіддільне від минулого і майбутнього, оскільки кожний теперішній момент його існування заповнений пам'яттю минулого, а в основі вчинків, які людина здійснює в теперішньому, лежить модель майбутнього [22, 50].

Ми цілком поділяємо досить слушні міркування Р. Зятковської про те, що теперішній час теоретично — це рухома грань між минулим і майбутнім, яку можна зобразити точкою на лінії часу; практично ж поняття теперішнього концентрує більш ширший відрізок часу [6, XI].

Дослідник Т. Барабаш частково модифікує концепцію Р. Зятковської, зазначаючи, що фізичне теперішнє — це точка поділу між минулим і майбутнім. Проте психологічно

теперішній час він інтерпретує не тільки як момент, що розділяє минуле і майбутнє, але як значно більший період, що захоплює частину минулого і майбутнього [27, 101].

Теоретичне осмислення визначених концепцій, а також аналіз фактологічного матеріалу дали нам можливість дійти висновку про більш адекватне тлумачення суті поняття теперішності представниками другої і третьої концепцій, зокрема, визначення таких його диференційних ознак, як тривалість та кореляції в напрямку минулого та майбутнього.

У науковій літературі існують різні думки стосовно об'єктивного, суб'єктивного чи суб'єктивно-об'єктивного характеру часових форм дієслова. О. Пешковський визначає чітку, абсолютну обмеженість суб'єктивного моменту, пов'язаного з вираженням відношень об'єктивної дійсності людиною [18]. На суб'єктивно-об'єктивний характер значення часових форм дієслова вказують О. Лосев, О. Старікова, Н. Медведєва.

Ми вважаємо, що теперішній час як морфологічна категорія носить об'єктивно-суб'єктивний характер. Об'єктивний — тому, що основою лінгвістичної теперішності є реальний теперішній час об'єктивного світу, а суб'єктивний — тому, що йому властива перцептивність, тобто усвідомлення його людиною. Ставлячи об'єктивний фактор на перше місце, ми жодною мірою не зазначаємо його перевагу. На нашу думку, об'єктивне і суб'єктивне у цьому випадку є рівноправним цілим. Адже мовець, вживаючи ту чи іншу форму дієслова, не просто вказує чи називає об'єктивний час, він представляє його відповідно до мети своєї розмови, подає його для інших саме так, як вони мають його сприйняти. Спробуємо пояснити висловлену думку за допомогою прикладу.

He gave a warning snort just as a mounted figure rode out of the gorge.

"Your guide comes," the driver informed Nate unnecessarily.

"So I see." Hooking his thumbs in his belt, Nate eyed the approaching rider [41, 27].

У випадку де вжито *comes*, цілком можливі форми *is coming* чи *has come*, адже за контекстом зрозуміло, що з'явився провідник, якого чекали (*has come*) і він їде, наближається (*is coming*) до тих, хто його чекає в даний момент. Проте шофер, говорячи про цей факт, вибирає презентну форму *PI*, яка концентрує увагу іншого героя не на результаті приїзду чи процесі їзди необхідної людини, а лише на тому факті, що Нат вже має бути готовим до приїзду провідника і відразу ж діяти за його вказівками. Отже, як бачимо, вибір тієї чи іншої часової форми дієслова пов'язується не тільки з бажанням мовця вказати співрозмовнику, адресату саме той час, який він має на увазі, але і з бажанням вплинути на адресата розмови.

Розглянемо поняття теперішності. На нашу думку, йому притаманна певна відносність. Ми вважаємо, що трактування цього поняття залежить від людини, обставин та конкретного підходу, оскільки те, що є теперішнім для одних людей чи за одних обставин, може залишатись теперішнім і для інших, а може перейти в сферу дії минулого.

Проаналізуємо приклад:

John Graham, rechristened John Rosewater in the Scilly Island, apparently found the mild climate and the new name congenial, for he remained there for the rest of his life, fathering seven sons and six daughters. He, too, is said to have been a poet, though none of his work survives. If we had some of his poems, they might explain to us what must remain a mystery, why a noble man would give up his good name and all the privileges it could mean, and be content to live as a simple farmer on an island far from the centers of wealth and power. I can make a guess, and it can never be more than a guess, that he was perhaps sickened by all the bloody things he saw when he fought at his brother's side. ... In the history of the Grahams, he is said to have been lost at sea while guarding Prince Charles [43, 142].

Фред Роузвотерз, герой твору К. Воннегута, читає манускрипт історії свого роду. У цьому випадку цікавим, на наш погляд, є вживання виділених граматичних форм. Їх можна розглядати в кількох планах. Якщо спостерігати з боку автора, який писав цей манускрипт, то теперішні форми передають презентні факти, що були дійсними на час написання твору, автор передає те, про що говорять очевидці. Коли ж ми розглянемо форми *is said* та *survives* з точки зору героя твору, який читає написане з плином великого проміжку часу і коли немає живих очевидців тих подій, про які йдеться мова, то вони будуть відносними, через те, що, очевидно, сприймаються Фредом як *was said* та *survived*.

Наведений вище приклад і подібні до нього дають нам підстави зауважити відносний характер презентності. Теперішньому більше, ніж іншим часовим поняттям, властиві специфічні риси та особливості, пов'язані з людською психікою чи емоційним відношенням людини до природи й інших людей, звідси — першорядне значення теперішнього як центрального виду часу в процесі внутрішньої логічної організації думки [22, 49].

Темпоральний план теперішнього включає в себе широкий діапазон функціонально-семантичних відтінків, починаючи від уявлення про мить (поптовх) і закінчуючи уявленням про об'ємні часові періоди (наш час, на сучасному етапі ...) або взагалі про позачасовість [5, 232].

Щодо основного поняття теперішності, то ми розглядаємо його під таким кутом зору:

- Теперішність у широкому розумінні цього слова або презентність постійної дії (те, що стало завжди — вічні істини, твердження, констатація факту).
 1. *The Radley Place fascinated Dill. In spite of our warnings and explanations it drew him as the moon draws water, but drew him no nearer than the light-pole on the corner, a safe distance from the Radley gate* [40, 19].
 2. *Money isn't always necessary to success* [37, 56].
 3. *"That was the first wave," Westholme told them. "In a tsunami, the second one is always the biggest"* [42, 55].
- Теперішність цього моменту (те, що швидко переходить в минуле відносно моменту мовлення). У більшості випадків це приклади, що стосуються усного мовлення, які передаються монологами, діалогами чи полілогами як у розмові, так і у фіксованих текстах.

"You speak very good English," Julie exclaimed. "You look so Spanish".
"I am Spanish — I work at the hotel to learn English. I am eighteen. I can write English much better than I can speak it" [37, 20].

У розмові беруть участь дві дівчини, одна з них Джулі, а інша — службовець готелю. У цьому випадку ми розглядаємо теперішнє як рухому граць між минулим і майбутнім, тобто те, що говорить Джулі (момент її мовлення) у теперішньому, поступово відходить і відносно репліки працівниці готелю є вже в минулому.

- Теперішність розширена (поєднує часові сфери минулого і теперішнього та теперішнього і майбутнього).

Her father was saying, "There 'll be songs now to round off the evening. See you later" [37, 30].

Аналізуючи наведений приклад, ми дійшли висновку, що граматична форма майбутнього часу є частково десемантизованою. Домінування футуральної форми обмежує прислівник *now*, який сприяє поширенню презентної часової площини на футуральну, тут відбувається своєрідна інтерференція часових площин теперішнього і майбутнього.

"What is this about fifty-seven grandchildren? I don't understand".

"That's how many women in Rosewater County claim you're the father of their children".

"This is crazy. This is — is impossible!"

"We can't prove it," said McAllister, "but Mushari has been going around the country, bribing people to say bad things about you. The baby thing started with Mary Moody. One day after Mushari was in town, she announced that you were the father of her twins" [43, 56].

Наведений приклад можна трактувати як прояв зв'язку минулого з теперішнім. Якщо в прикладі 1 поєднання двох часових сфер відбувається за рахунок маркера *now* та частково десемантизованої граматичної форми майбутнього часу, то в цьому випадку сама форма РРС, яка передає значення зв'язку з минулим, і, деякою мірою, контекст вказують на таке поєднання.

- Теперішність контекстуальна (те, що в текстовій структурі передається вживанням корелятивів *now, today, nowadays, at the present time, at this time, presently*).

1. *There was a waterlogged silence. The two uninsured plumbers, gay and lecherous moments before, were lifeless now* [43, 103].

Автор вживає маркер теперішнього часу для того, щоб виділити саме цей стан серед ряду описуваних, щоб акцентувати увагу читача на нову в часі якість на противагу існуючому раніше стану речей. Минуле оцінюється тут у співвідношенні з теперішнім.

2. *There was a picture of Norman Mushari, their lawyer. Mushari, now in business for himself, had acquired a fancy vest and massive gold watch chain [43, 181].*

3. *They turned in the direction of the sea through unaltered streets, and the influence of old things lay upon them [39, 94].*

4. *He would buy a War hut if there were any left and some poultry stock, and start a colony — the Bergfelds, the hair-dresser, and Henry Boddick. They could cut the timber in the coppice, and put up the fowl-houses for themselves. It would be growing food — a practical experiment in Foggartism! Fleur would laugh at him. But was there anything one could do nowadays that somebody couldn't do laugh at? [38, 55].*

У прикладах 1-4 переважають претеритальні форми часу, але, аналізуючи твір, у якому домінують такі форми в поєднанні з корелятами теперішності, важко стверджувати, що сюжетні події сприймаються як минулі, вони стають художнім теперішнім, свідком і учасником яких є читач.

Досліджуючи теперішній час, ми неминуче стикаємось із невід'ємною його складовою — **моментом мовлення** (ММ). ММ, за визначенням А. Загнітко, спільний критерій як для мовця, так і для адресата висловлювання, що є умовним позначенням теперішнього як реального, щодо якого всі події визначаються як такі, що належать до плану теперішнього / минулого / чи майбутнього [5, 228].

У лінгвістичних дослідженнях використовуються різні терміни для позначення точки первинного відліку: момент мовлення, період мовлення, час мовлення, об'єктивне теперішнє, момент повідомлення про дію, суб'єкт мовленнєвої дії. У загальноживаному терміні “момент мовлення” М. Перцов вбачає тінюву сторону, оскільки у звичайній мові слово “момент” співвідноситься швидше з дуже коротким відрізком часу або з таким, який є достатньо малим порівняно з іншими допустимими відрізками відповідного часового плану. Лінгвіст, згідно традиції, зберігає термін “**момент мовлення**”, вилучаючи при цьому з його змісту компонент “миттєвості”. Цей термін є досить частотним у використанні, він став своєрідним кліше. Одночасно М. Перцов вважає, що більш адекватним є термін “час даного мовлення” [17, 9].

Термін “момент мовлення”, який традиційно використовується у лінгвістичній літературі, О. Надірова називає періодом мовлення, оскільки поняття “момент” передбачає неподільний часовий відрізок, а “період мовлення” передбачає цей поділ [12, 99]. Розуміння поняття про “момент мовлення” доповнює К. Городенська. Вона акцентує увагу на тому, що з **моментом мовлення** співвідносяться не самі стани та дії, які відбуваються в об'єктивній дійсності. З цим часовим орієнтиром їх співвідносить мовець, функція якого полягає у констатації об'єктивності дій та станів, що передують моменту мовлення або збігаються з ним, а також у висловленні своєї оцінки про реальність дії, яка відбудеться після моменту мовлення. Остання фаза не є обов'язковою: вона може відбутися і не відбутися [3, 41].

Як бачимо, у процесі демаркації категорії теперішнього часу особливий ваги набувають поняття “мовлення” і “мовець”. Зауважимо, що в дослідженні ми дотримуємось такого розуміння згаданих понять. **Момент мовлення** — відрізок на темпоральній прямій, що корелює з категоріями минулого і майбутнього часу; актуалізує початок, момент і діапазон тривалості певного мовного акту. Основною, визначальною категорією при цьому є **категорія мовця**, яка є одночасно лінгвістична та екстралінгвістична, визначальна для актуалізації темпоральної семантики.

Аналіз вищевикладених думок і концепцій, теоретичні зіставлення і результати дослідження семантико-стилістичної функціональності форм теперішнього часу дали нам підстави для визначення у сучасній англійській мові поняття **теперішній час** — *це морфологічна категорія, котра реалізує в структурі тексту / дискурсу ознаки актуальної дії. Їй властиві тривалість, семантична кореляція на темпоральній осі з іншими темпоральними категоріями, а також певні лінгвістичні маркери та ознаки, переважно морфологічного змісту*. Отже, за своїм статусом теперішній час є центральною категорією темпоральної системи англійської мови, оскільки відіграє першорядне значення в процесі внутрішньої логічної організації думки.

Література

1. Бик І.С. Категорія футуральності в сучасній англійській мові та засоби її реалізації: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. — Львів, 1995. — 26 с.
2. Веденькова М.С. Презенс и момент речи // Некоторые вопросы романо-германской филологии. — Челябинск, 1969. — Вып. 4. — С. 47-59.
3. Городенська К. Г. Онтологічні параметри граматичних категорій способу та часу // Мовознавство. — К.: Наукова думка, 1997. — № 1. — С. 39-42.
4. Домброван Т.И. Проблема грамматической классификации глагола в современном английском языке: Дис. ... канд. филол. наук. — Одесса, 1996. — 228 с.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. — Донецьк, 1996. — 437 с.
6. Зятковская Р.Г. Простое настоящее в системе временных форм английского глагола. Исторический очерк употребления: Дис. ... канд. филол. наук. — К., 1952. — 221 с.
7. Есперсен О. Философия грамматики. — М.: Изд-во иностр. лит., 1958. — 410 с.
8. Иванова И.П. Вид и время в современном английском языке. — Л., 1961. — 200 с.
9. Иванюк В.Ю. Влияние семантики глагола на реализацию его категории времени в современном немецком языке: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. — М., 1989. — 24 с.
10. Корсаков А.К. Употребление времен в английском языке. — К.: Вища школа, 1978. — 223 с.
11. Медведева Н.Ю. Комунікативно-прагматичні особливості часових форм англійського дієслова: Дис. ... канд. філол. наук. — К., 1992. — 183 с.
12. Надирова Е.П. О высказываниях с семантикой расширенного настоящего времени в русском языке // Функционально-семантические аспекты грамматики. Лингвистические исследования. — М., 1987. — 225 с.
13. Ножнина О.П. Функционально-семантическая категория темпоральности в научном филологическом тексте: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. — Одесса, 1989. — 17 с.
14. Огоновська В. О. Дієслівне заміщення в англійській мові. — Львів: Світ, 1991. — 125 с.
15. Перли В.Л. Present Perfect Continuous как видо-временная форма в современном английском языке. — Ленинград, 1958. — 27 с.
16. Перминова Т.А. Функционально-семантическое поле темпоральности в современном английском языке: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. — М., 1988. — 14 с.
17. Перцов Н.В. К проблеме инварианта грамматического значения // Вопросы языкознания. — М.: Наука, 1998. — № 1. — С. 3-25.
18. Пешковский А.М. Русский синтаксис в научном освещении. — М.: Высшая школа, 1956. — 108 с.
19. Расторгуева Т.А. Очерки по исторической грамматике английского языка. — М.: Высшая школа, 1989. — 160 с.
20. Смирницкий А.И. Морфология английского языка. — М.: Высшая школа, 1959. — 440 с.
21. Старикова Е.Н., Медведева Н.Ю. К вопросу о прагматике грамматической категории Present Continuous Tense // Вестник Киевского Университета. Романо-германская филология. — К., 1990. — Вып. 24. — С. 50-53.
22. Тарасова Е.В. Время и темпоральность. — Харьков, 1992. — 136 с.
23. Уорф Б. О двух ошибочных воззрениях на речь, характеризующих систему естественной логики, о том, как слова и обычаи влияют на мышление // Новое в зарубежной лингвистике. — М., 1962. — № 2. — С. 78-94.
24. Филина К.В. Исследование презенса английского глагола: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. — М., 1975. — 21 с.
25. Чернюх Б.В. Категорія виду і часу в дієслівній системі латинської мови: Дис. ... канд. філол. наук. — Львів, 1992. — 199 с.
26. Akerlund A. On the history of the definite tenses in English. — Cambridge, 1911. — 247 p.
27. Barabash T.A. A Guide to Better Grammar. — Moscow, 1975. — 288 p.
28. Bolinger D. More on the Present Tense in English. Language. — 1947. — XXIII. — P. 434-436.
29. Bull W.E. Time, Tense and the Verb. — Berkeley and Los Angeles: University of California Publications in Linguistics, 19. — 1960. — 219 p.
30. Crystal D. Specification and English Tenses. Journal of Linguistics. — Vol II. — № 1. — London, 1966. — P. 23-46.
31. Curme G.O. A Grammar of the English language. Parts of Speech and Accidence. — Boston, 1939. — 117 p.
32. Jacobson R. Shifters, Verbal Categories, and the Russian Verb. — Cambridge, 1957. — 205 p.
33. Millington-Word J. The Use of Tenses in English. — London: Longmans, 1954. — 158 p.

34. Ota A. Tense and Aspect of Present-Day American English. — Tokyo, 1969. — 178 p.
 35. Palmer F.R. A Linguistic Study of the English Verb. — London: Longmans, 1965. — 199 p.
 36. Uldall H.J. Notes on the English Tenses // English Language Teaching. — Vol. II. — 1948. — P. 122-153.
 37. Britt K. Hotel Jacarandas. — Bungay: The Chaucer Press, 1980. — 192 p.
 38. Galsworthy J.A. Modern Comedy. Book 2: The Silver Spoon. — Moscow: Progress Publishers, 1976. — 280 p.
 39. Kipling R. The Light that Failed. — Moscow: Progress Publishers, 1975. — 286 p.
 40. Lee H. To kill a Mocking Bird. — Kiev: Dnipro Publishers, 1977. — 344 p.
 41. Lovelace M. The Cowboy and the Cossack. — New York: Silhouette Books, 1995. — 256 p.
 42. Perrault E.G. The Twelfth Mile // Reader's Digest Condensed Books. — Canada: Published by The Reader's Digest Association LTD, 1980. — P. 7-137.
 43. Vonnegut K. God Blessed You, Mr. Rosewater. — New York: Published by Dell Publishing Co., Inc., 1973. — 192 p.

Tetyana Pyatnychka. The Present Tense in the Temporal System of the English Language. In the presented paper an attempt is made to find out the status of the present tense category in the temporal system of the English language. Various ideas, hypothesis, conceptions concerning this problem are investigated here and according to their main principles are systematized by the author into three general groups. The peculiarities, specific features of the notion of "present" are considered too. The article also deals with the problem of choosing the correct term for the identification of the starting point of speech.

Галина Салаган

Категорія пасиву у сучасній німецькій мові

У мовознавчих дослідженнях велика увага приділяється категорії пасиву. Традиційно-формальне тлумачення пасиву, яке виходить з морфологічної конструкції *werden + Part. II*, не здатне пояснити багатьох тенденцій, пов'язаних із розширенням формальних рамок пасиву і зарахуванням до числа пасивних цілого ряду мовних конструкцій.

Численні теорії, що базуються на ширшому розумінні пасиву, не виявляють одностайності у вивченні цієї проблеми. Визнання здобула концепція діатез, розроблена на основі типологічних досліджень петербурзьких учених [10; 11; 12; 13]. Основою цієї концепції є співвідношення одиниць синтаксичного і семантичного рівнів. Порушення відповідності синтаксичного підмета й агенса, згідно цієї концепції, становить спільну ознаку всіх пасивних конструкцій.

“У пасивних конструкціях ... суб'єкт не займає позиції підмета. У цьому випадку суб'єкт може або займати позицію якого-небудь іншого члена речення і тим самим позначатися лексично, або не займати позиції іншого члена речення і, таким чином, не позначатися у конструкції спеціальним членом речення” [13, 15].

Таке трактування пасиву є частково справедливим, однак, керуючись положенням про співпадання логіко-семантичного суб'єкта і синтаксичного підмета, неможливо визначити, до якого стану належать такі речення: *Das Kind ist wach. Das Buch liegt auf dem Tisch.*

Досліджуючи пасив у німецькій мові, ми використовуємо теоретичну концепцію функціонально-семантичного поля Бондарка [1; 2; 3], згідно з якою домінантою або ядром поля виступає морфологічна категорія. Пасив, як функціонально-семантична категорія, формується морфологічними, лексичними, синтаксичними і словотвірними засобами (ядром виступає морфологічна конструкція *werden + Part. II*), які об'єднані спільним інваріантним значенням. Для визначення такого значення звернемося до опозиційного протиставлення активу і пасиву, за двома ознаками: локалізація джерела дії поза синтаксичним підметом і афективність підмета [15; 17]. У протиставленні за першою ознакою актив і пасив утворюють еквіполентну опозицію, за другою — привативну. Пасив є маркованим членом опозиції, на відміну від активу, характеризується за двома ознаками. Актив характеризується лише за локалізацією джерела дії поза синтаксичним підметом. Граматичну категорію пасиву характеризують дві згадані вище інваріантні ознаки. Проте активу як нормі притаманні значно ширші можливості.